

MÉS ENLLÀ DE LA MEMÒRIA. LA HISTÒRIA NO NARRADA

*Al principio fue la ausencia, / después su reflejo: el olvido. // Detrás de cada paso / su sombra.
// En la casa de la memoria no hay ventanas, / hay espejos. Hugo Mujica*

“Ahora, en la época de la fiebre de archivo, por decirlo con la expresión de Derrida, que caracteriza el furor y frenesí documental de nuestro tiempo, obsesionado por la memoria y el recuerdo, se vuelve a la oralidad como una fuente para preservar algo del tiempo que se desvanece en el pasado.”

Xavier Antich Archivos orales. En primera persona. Cultura|s 491. 16/11/11

“La memoria necesita ser preservada y difundida pero, como proceso vivo en constante evolución, también necesita ser construida.”

Marta Delclòs. Preservar, difundir, construir. Cultura|s 491. 16/11/11

Quantes generacions fan falta perquè la memòria no registrada es perdi? Probablement només una. Quan la font original, la que ho ha viscut en primera persona, desapareix, el relat queda reduït als mínims si no s'ha fet un acte d'enregistrament.

Tot el que no és documentat tendeix a desaparèixer. La transmissió oral pot allargar l'agonia, però a la vegada distorsiona el relat en cada acte d'entrega. Vivim del record latent d'aquells fets que han marcat la nostra existència, que amb el temps serà el record dels avis, dels besavis... Un relat que esdevé cada vegada més borrós fins diluir-se.

Qui decideix els temes que han de formar part de la història?

Els pobles sense arxiu veuen com els altres escriuen la seva història. Sense memòria només queda la sensació de l'instant actual¹. Sense oblidar no es pot viure però tampoc es pot viure sense recordar. Aquesta història que escriuen els altres a partir de documents que no ens pertanyen és més la macrohistòria que la història particular. Un poble sense memòria històrica es converteix en un poble amnèsic, incapaç de recuperar/construir la seva pròpia identitat.

D'allà on som mostra aquesta pèrdua a partir del relat mut del què ha sigut, realitzat en temps present. Un document fotogràfic que es pot convertir en arxiu històric amb el temps i no aportarà ni memòria històrica ni relat. El silenci i el buit, l'absència i el rastre, són la flagrant evidència de la nostra desaparició. Desapareixen les persones i amb elles la narració dels fets. Sense possibilitat de reconstrucció.

Aquest poble és un poble qualsevol. El que vistarem durant unes vacances, el que observarem des de fora sense implicar-nos, on ens passejarem, tirant llarg, unes hores. És la gent que ens creuarem pels carrers i amb una mica de sort saludarem amb un somriure. És aquest qualsevol poble de qui en sabrem ben poc i no ens importarà massa.

I tampoc serà tan greu com la desmemoria dels que l'habiten.

1. Joan Boadas. Polítiques d'Arxiu. Seminari Internacional. Universitat de Girona. Desembre 2011